

IZVJEŠTAJ

O ZAVRŠNOJ EVALUACIJI
SAŽETAK

PROMOVISANJE
ZDRAVIJIH ŽIVOTNIH
STILOVA MEĐU MLADIMA
U BOSNI I HERCEGOVINI
OSPORAVANJEM RODNIH STEREOTIPA II

PROJEKAT INICIJATIVA MLADIĆA II (YMI II)

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

OAK
FOUNDATION

Young
Men
Initiative

*IZVJEŠTAJ
O ZAVRŠNOJ EVALUACIJI*

Sažetak

Juli, 2020

*PROMOVISANJE
ZDRAVIJIH ŽIVOTNIH
STILOVA MEĐU MLADIMA
U BOSNI I HERCEGOVINI
OSPORAVANJEM RODNIH STEREOTIPA II*

PROJEKAT INICIJATIVA MLADIĆA II (YMI II)

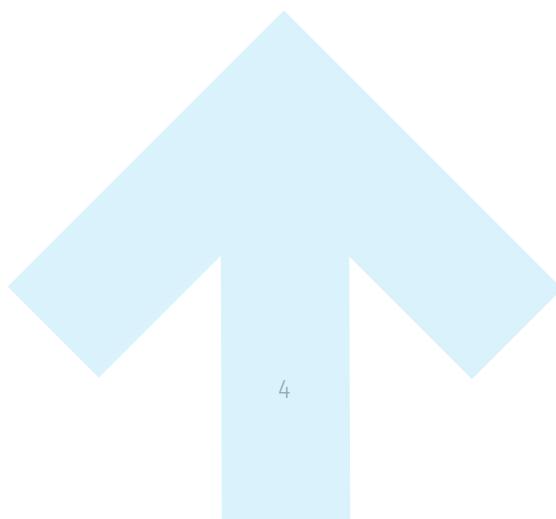
UVOD

Uvod

Projekat Inicijativa mladića - promovisanje zdravijih životnih stilova među mladima u Bosni i Hercegovini osporavanjem rodnih stereotipa II ili Inicijativa mladića II (YMI II) nadovezuje se na CARE-ove sveobuhvatne i programske napore u borbi protiv međuljudskog i rodno zasnovanog nasilja (RZN), kao i za poboljšanje rodne ravnopravnosti u Bosni i Hercegovini i za rad na pitanjima prevencije u vezi sa ekstremizmom i nasiljem kod mladih. Opšti cilj projekta je da se poveća prihvatanje zdravih, nenasilnih i rodno ravnopravnih životnih stilova kod mladića i djevojaka u Bosni i Hercegovini.

Završna anketa sprovodi se kako bi se doprinijelo sveobuhvatnom razumijevanju cjelokupnog napretka projekta fokusirajući se na promjene u znanju, stavovima i ponašanjima vezanim za rodno zasnovano nasilje, rodnu ravnopravnost, zdrave životne stile kod mladića i djevojaka iz Bosne i Hercegovine koji su učestvovali u 'Programu Y' u ciljnim školama u periodu od 2018-2020. Anketa je procijenila da li postoje razlike u stavovima, znanju i ponašanju mladića i djevojaka prije i nakon završetka projektnih aktivnosti u srednjim školama. Završna anketa ispitala je efekte projektnih aktivnosti na sljedeće sfere: stavovi koji se odnose na rodne odnose; zdravlje mladića i djevojaka, uključujući mentalno zdravlje i upotrebu psihootaktivnih supstanci; znanje o seksualnom i reproduktivnom zdravlju; iskustvo mladih sa pretrpljenim i počinjenim nasiljem.

Projekat su organizovali i podržali CARE International, Švajcarska agencija za razvoj i saradnju (SDC) i Oak Fondacija. Implementiran je u saradnji sa lokalnim omladinskim i nevladinskim organizacijama: Asocijacija XY (Sarajevo), Perpetuum mobile - Institut za razvoj mladih i zajednice (Banja Luka), Youth Power (Mostar) i omladinskih nevladinskih organizacija: Forum Teatar (Istočno Sarajevo), Nova vizija, (Novi Travnik), Otaharin (Bijeljina), Zemlja djece u BiH (Tuzla), Proni (Brčko), Omladinski klub "Pod istim suncem" (Jablanica).

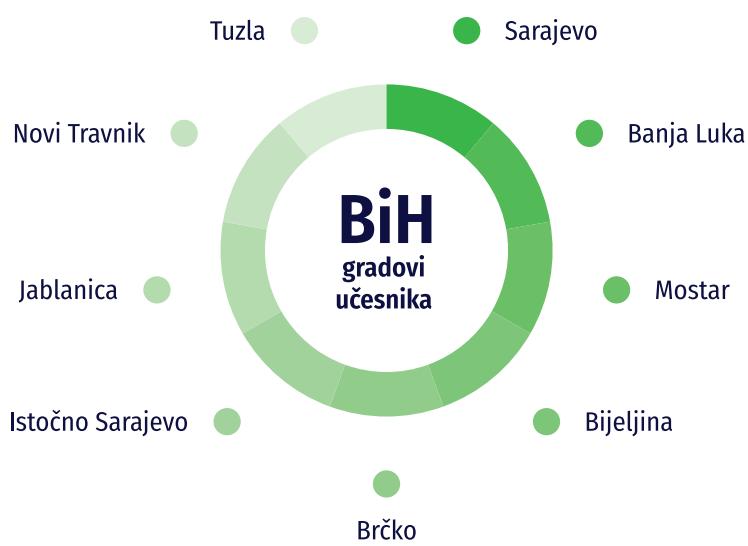

METODA

Metoda

Metode su uključivale kvantitativne ankete koje su učesnici sami popunjavalii prije i poslije programa intervencije. Anketa je sprovedena u nekoliko faza. U 2018. godini sprovedena je prva faza istraživanja – početna anketa. Ispitanici su popunjavalii upitnike (metodom olovka-papir). U drugoj fazi, većina mladića i djevojaka učestvovala je u edukativnom (interventnom) programu – Program Y, koji je uključivao grupne iskustvene radionice i aktivnosti kampanje u organizaciji „Budi muško klubova“. U trećoj fazi, u maju 2020. godine, sprovedena je završna anketa. Završna anketa sprovedena je kao online anketa zbog epidemiološke krize prouzrokovane pandemijom COVID-19.

Ispitanici u istraživanju bili su mladići i djevojke, starosne dobi od 15-18 godina iz devet gradova u Bosni i Hercegovini. To su gradovi: Sarajevo, Banja Luka, Mostar, Bijeljina, Brčko, Istočno Sarajevo, Jablanica, Novi Travnik i Tuzla. U početnoj anketi učestvovalo je ukupno 1652 ispitanika (917 mladića i 735 djevojaka). Završnu anketu ispunilo je 1216 ispitanika (590 mladića i 626 djevojaka), iz svih škola obuhvaćenih projektom u kojima je intervencija sprovedena. U završnoj anketi, broj ispitanika je bio manji iz nekoliko razloga, ali glavni razlog je pandemija COVID-19, koja je rezultirala zatvaranjem škola, što je dovelo do odluke da se završna anketa sproveđe online. Zatvaranje škola takođe je rezultiralo time da profesori nisu imali neposredan i lični kontakt sa učenicima i nisu bili u stanju da utiču na učešće učenika u završnoj anketi. Štaviše, neki učenici u nekim gradovima nisu imali pristup internetu kod kuće. Pored toga, u periodu između dva istraživanja, jedan broj učenika je napustio školu.

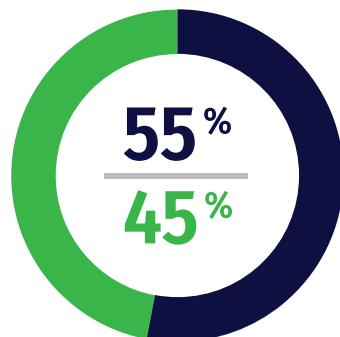
Ispitanici

Mladići i djevojke starosne dobi od 15-18 godina

Broj mladića i djevojaka
u početnoj anketi

- mladići
- djevojke

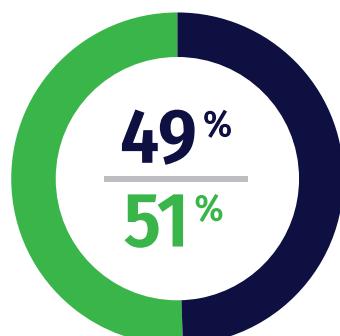

Procenat broj mladića i djevojaka
u početnoj anketi

Broj mladića i djevojaka
u završnoj anketi

- mladići
- djevojke

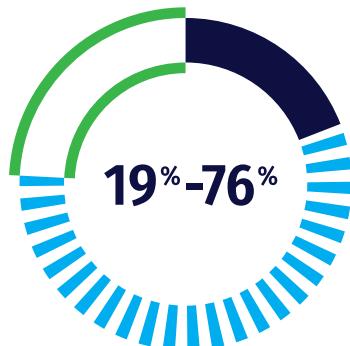
Procenat broj mladića i djevojaka
u završnoj anketi

REZULTATI

Rezultati

Rezultati ankete pokazuju da je na polju rodnih odnosa postignut napredak u svim gradovima. Generalno, stavovi djevojaka su rodno ravnopravniji nego stavovi mladića. U završnoj anketi, ispitanici imaju tolerantniji stav prema rodnim ulogama, rodnim normama i osobama sa homoseksualnom orijentacijom. Napredak uglavnom varira do 20%. Napredak je postignut, ali možemo zaključiti da su indeksi rodne ravnopravnosti još uvek niski u svim gradovima (raspon u završnoj anketi je od 19%-76%), pa bi rad sa mladim ljudima na ovom pitanju trebao biti nastavljen.

Raspon indeksa rodne ravnopravnosti
u završnoj anketi

U zdravstvenoj sferi testirali smo upotrebu psihоaktivnih supstanci, mentalno zdravlje i poznavanje seksualnog i reproduktivnog zdravlja. Između 12% i 57% mladića i 5% i 28% djevojaka piće alkohol (nekoliko puta mјesečno ili više). Najveći procenti su u Banjoj Luci, Bijeljini, Brčkom i Istočnom Sarajevu. U većini slučajeva 20%-30% mlađih puši cigarete, a 2%-15% mlađih koristi marihuanu. Rezultati završne ankete pokazuju da veći procenat mladića i djevojaka u svim gradovima piće alkohol, puši cigarete i marihuanu.

12% - 57%

Procenat mladića
koji piće alkohol
(nekoliko puta
mјesečno ili više)

5% - 28%

Procenat djevojaka
koji piće alkohol
(nekoliko puta
mјesečno ili više)

20%-30%

Procenat mladih koji puši cigarete

5%-28%

Procenat mladih koji koristi marihuanu

U izjavi o mentalnom zdravlju, stanje sreće (64%-82% mladića i 63%-86% djevojaka) dominira u posljednjih mjesec dana. Najmanje je prisutna neroza (11%-33% mladića i 16%-37% djevojaka). Nisu zabilježene značajne razlike između početne i završne ankete.

64%-82%

Mentalno zdravlje:
stanje sreće kod mladića

63%-86%

Mentalno zdravlje:
stanje sreće kod djevojaka

11% - 33%

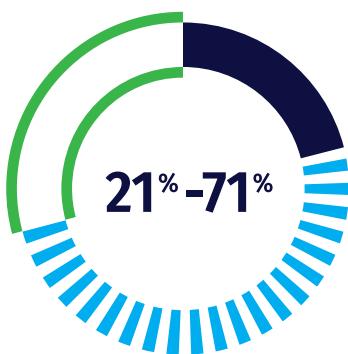
Mentalno zdravlje:
pristuna neroza kod mladića

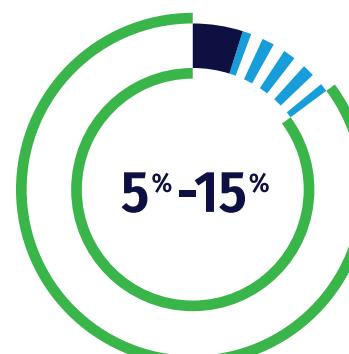
16% - 37%

Mentalno zdravlje:
pristuna neroza kod djevojaka

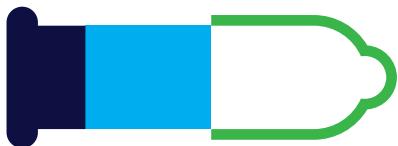
Poznavanje seksualnog i reproduktivnog zdravlja u svim gradovima (osim Novog Travnika) varira od 21% do 71%. Znanje u završnoj anketi je bolje nego u početnoj anketi. Rezultati su obično bolji za 5%-15%. Ovi rezultati nesumnjivo ukazuju na pozitivan uticaj i vrijednost realizovanog programa. Među mladima koji su imali seksualni odnos, veći procenat je onih koji su koristili kontracepcijska sredstva (21%-52% među mladićima; 4%-20% među djevojkama). Uprkos poboljšanju, još uvijek je potrebno sprovesti edukativne kampanje o važnosti kontracepcije u budućnosti.

Poznavanje seksualnog
i reproduktivnog zdravlja
u svim gradovima
(osim Novog Travnika)

Bolji rezultati završnog istraživanja
o poznavanje seksualnog
i reproduktivnog zdravlja
u svim gradovima
(osim Novog Travnika)

21% -52%

Procenat mladića koji su koristili kontracepcija sredstva

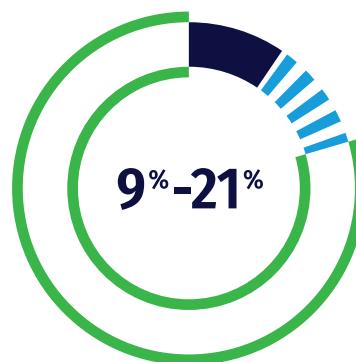
4% -20%

Procenat djevojaka koji su koristili kontracepcija sredstva

Pozitivno je to što je u većini slučajeva percepcija nasilja i oblika nasilja u završnoj anketi zrelja i dublja nego u početnoj. U završnoj anketi, 16%-38% mladića i 9%-21% djevojaka učestvovalo je u vršenju verbalnog i psihološkog nasilja u posljednja tri mjeseca. To se najviše vidi kod mladića iz Brčkog i Tuzle. Kada upoređujemo početnu i završnu anketu, nisu uočene konzistentne razlike.

Procenat mladića koji je učestvao u vršenju verbalnog i psihološkog nasilja u posljednja tri mjeseca

Procenat djevojaka koji je učestvao u vršenju verbalnog i psihološkog nasilja u posljednja tri mjeseca

U završnoj anketi fizičko nasilje je potvrdilo 15%-29% mladića i 5%-14% djevojaka. Kada je riječ o mladićima, najniži nivo fizičkog nasilja je primijećen u Novom Travniku (15,6%), a među djevojkama u Jablanici (5,3%). Najviši nivo je kod mladića u Tuzli i Sarajevu, te kod djevojaka u Banjoj Luci. Fizičko nasilje u većini gradova manje je izraženo u završnoj anketi. Napredak, u poređenju sa početnom anketom, je 8%-25% kod mladića i 5%-20% kod djevojaka. Rezultati pokazuju da su druge vrste nasilja (grupno nasilje, sajber nasilje, rodno zasnovano nasilje, nasilje prema gej osobama, itd.) takođe manje prisutne u završnoj anketi nego u početnoj. Napredak, u poređenju sa početnom anketom, u većini slučajeva je 5%-15%. Još jedna pozitivna stvar je što bi u završnoj anketi veći procenat mladih pokušao da sprječi nasilje koje se dešava u njihovom okruženju i ne bi bili pasivni.

15% - 29%

Procenat mladića koji je potvrdio fizičko nasilje u završnoj anketi

5% - 14%

Procenat djevojaka koji je potvrdio fizičko nasilje u završnoj anketi

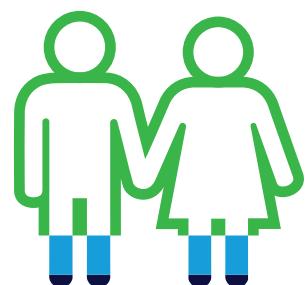

Mladići (fizičko nasilje):
napredak, u poređenju sa
početnom anketom

Djevojke (fizičko nasilje):
napredak, u poređenju sa
početnom anketom

Kada je u pitanju nasilje u vezi, psihološko nasilje je prisutno kod 5%-19% mladića i djevojaka, dok je fizičko nasilje različito zastupljeno. Ono varira između 4% i 9% kod mladića i 3%-17% kod djevojaka (osim Novog Travnika gdje je više zastupljeno). Ako uporedimo rezultate između početne i završne ankete, pozitivno je to što je u većini slučajeva iskustvo psihološkog i fizičkog nasilja u intimnoj vezi manje prisutno u završnoj anketi. Fizičko nasilje je posebno niže, obično niže za oko 10%.

5% - 19%

Nasilje u vezi:
psihološko nasilje kod mladića i djevojaka

3% -9%

Nasilje u vezi:
fizičko nasilje kod mladića
(osim Novog Travnika
gdje je više zastupljeno)

3% -17%

Nasilje u vezi:
fizičko nasilje kod djevojaka
(osim Novog Travnika
gdje je više zastupljeno)

10%

Procenat manje prisutnosti
fizičkog nasilja u intimnoj
vezi u završnoj anketi

U završnoj anketi, većina mladića i djevojaka (52%-91%) osjeća se sposobnim i spremnim da spriječe moguće nasilno ponašanje u intimnoj vezi. U završnoj anketi, učesnici su izjavili da se osjećaju spremniji i osnaženiji. U prosjeku je taj procenat veći za 5%-15%.

52% -91%

Procenat mladića i djevojaka
u završnoj anketi koji se osjećaju
sposobnim da spriječe nasilno
ponašanje u intimnoj vezi

5% -15%

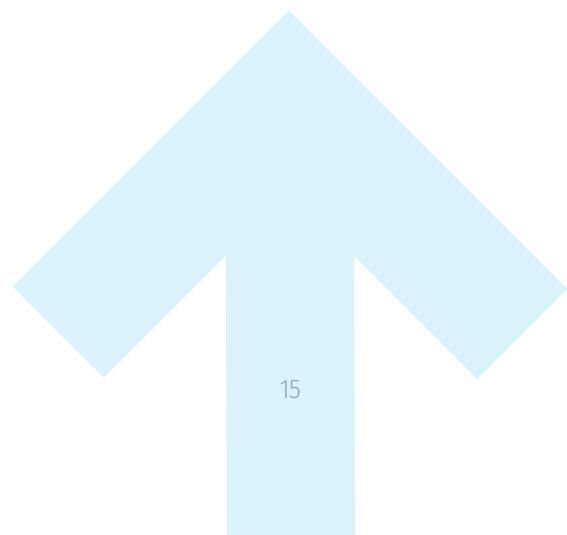
Veći procenat mladića i djevojaka u završnoj anketi koji se osjećaju sposobnim da spriječe nasilno ponašanje u intimnoj vezi u odnosu na početnu anketu

Generalno, većina učesnika (40%-60%) zadovoljna je različitim aspektima projekta. Ispitanici u skoro svim gradovima najviše su cijenili komunikaciju i druženje, zatim rad trenera, kao i metode koje se koriste tokom rada. Većina ispitanika je veoma cijenila i pokazala zadovoljstvo projektom u cjelini. Najveći nivo zadovoljstva zabilježen je u Tuzli, Bijeljini i Banjoj Luci.

40% -60%

Zadovoljstvo učesnika različitim aspektima projekta

ZAKLJUČAK

Zaključak

U devet gradova BiH sprovedena je početna i završna anketa kroz koje smo pokušali da testiramo efekte programa intervencije koji je imao za cilj razvijanje zdravih životnih stilova kod mladića i djevojaka.

U svim gradovima najznačajniji napredak je postignut u oblasti rodnih odnosa i znanja o seksualnom i reproduktivnom zdravlju. U završnoj anketi, počinjeno fizičko nasilje, grupno nasilje i rodno zasnovano nasilje smanjeni su u većini gradova. Takođe, većina ispitanika u svim gradovima ima za cilj konstruktivno djelovanje i rješavanje sukoba ako se on pojavi. Nismo otkrili napredak ili dosljedne promjene na polju mentalnog zdravlja. Jedini slabiji rezultat odnosi se na upotrebu različitih psihoaktivnih supstanci (alkohol, cigarete i marihuana) što je u korelaciji sa vršnjačkim normama koje prate taj period odrastanja, kao i sa nekim tradicionalnim i kulturnim običajima na našem području.

Generalno, većina ispitanika je zadovoljna različitim aspektima projektnih aktivnosti. Ispitanici u skoro svim gradovima visoko su ocijenili rad trenera i vršnjačkih edukatora, komunikaciju i druženje, kao i metode korištene tokom rada.

Možemo da zaključimo da dobijeni rezultati evaluacije ukazuju na svrshodnost ovog programa. Mladići i djevojke u BiH ispoljavaju brojne lične i društvene probleme, ali očigledno je da se većina tih problema može riješiti adekvatnim, interaktivnim i radom orijentisanim ka mladima. Nadamo se da će program ohrabriti nadležne državne obrazovne institucije i škole da aktivnije rade na uspostavljanju redovnih školskih programa koji bi vodili ka poboljšanju životnih stilova mlađih ljudi.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

OAK
FOUNDATION

Young
Men
Initiative